

KOUPÁNÍ A RIZIKO ÚRAZŮ A TONUTÍ

RECREATIONAL BATHING AND THE RISK OF ACCIDENTS AND DROWNING

JAN KAUFMAN

Vodní záchranná služba Českého červeného kříže, Místní skupina Praha 1

SOUHRN

Článek pojednává o nejčastějších rizicích spojených s návštěvou přírodních a umělých koupališť, přičemž pozornost je věnována především různým typům úrazů a utonutí. Jsou zde také zmiňovány způsoby zajištění bezpečnosti koupajících se osob.

Klíčová slova: koupání, úrazy, utonutí, péče o bezpečnost

SUMMARY

Presented are the most frequent risks connected with bathing in nature and in swimming pools, attention being focused on accidents and drowning. Mentioned are measures ensuring the safety of bathers.

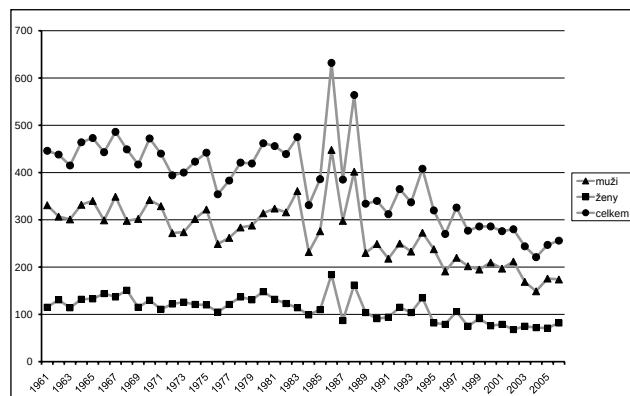
Key words: recreational bathing, accidents, drowning, safety

Plavání a koupání představuje jednu z nejoblíbenějších rekreačních aktivit v České republice. Velké množství lidí každoročně tráví chvíle odpočinku v okolí rybníků, jezer, přehradních nádrží, na březích řek, v zahraničí u moře, ale také v areálech přírodních a umělých koupališť. Nicméně i tyto příjemné aktivity s sebou nesou určitá rizika. Nejvážnějším nebezpečím při koupání nejsou onemocnění způsobená sníženou jakostí vody, ale úrazy a utonutí.

Úrazy spojené s koupáním nejsou na rozdíl od utonutí centrálně sledovány, dochází k nim však poměrně často. Jde o pestrou škálu zranění od drobných odřenin až po závažná poranění pohybového aparátu či nervové soustavy. Mezi časté příčiny úrazů patří pády způsobené uklouznutím (především v areálech bazénů a koupališť) či zakopnutím, které mohou vést k odřeninám, podvrtnutým kotníkům, zlomeninám apod. Podle orientačního průzkumu úrazovosti v bazénových provozech, který nedávno pomocí dotazníku provedla Asociace bazénů a saun u svých členů a na který z celkového počtu 192 oslovených odpovědělo 46 provozovatelů 56 provozů, bylo v roce 2007 evidováno průměrně 19,3 úrazu na jeden provoz. Většina úrazů odpovídá výše uvedené zkušenosti: odřeniny, oděrky, tržné a řezné rány, pohmožděniný způsobené pádem (ukopnutí palce), bodnutí hmyzem apod. Ojedinelé jsou zaznamenány epileptické záchvaty, otřesy mozku, případně zlomeniny. Tyto údaje, jakkoli zajímavé, je však nutno považovat pouze za orientační vzhledem k nízké respondenci (25 %), ale především kvůli tomu, že evidence úrazů jednotlivými provozovateli se neděje podle jednotné koncepce. Někteří provozovatelé tedy hlásili jako úraz každé ošetření i drobného poranění, jiní uváděli ve svých odpovědích pouze zranění, u kterých asistovala rychlá záchranná služba. Za zmínku stojí nezanedbatelný počet úrazů souvisejících s využitím toboganů a jiných atrakcí.

V neznámých vodách, zejména v rybnících, zase hrozí riziko pořezání se o sklo či jiné ostré předměty, které se mohou nacházet na dně. Nejvážnějšími úrazy jsou však poranění hlavy a krční páteře, jejichž následkem (kromě různých typů ran) bývá otřes mozku, v horším případě pak částečné či celkové ochrnutí. Dochází k nim při skocích (zvláště z velkých výšek nebo při koupání v neznámých místech) eventuálně pádu po hlavě do vody, na vodních atrakcích apod. Např. v roce 1995 bylo zaznamenáno 38 případů a o dva roky později 30 případů poranění páteře při koupání.

Utonutí jsou evidována Českým statistickým úřadem (každý mrtvý nalezený ve vodě je označen za utonulého) a jak vyplývá ze statistik, Česká republika, ač je vnitrozemský stát, se v Evropě řadí mezi země s nejvyšší úmrtností z této příčiny. Ročně utone v ČR skoro 300 osob, v posledních 10 letech jde v průměru o 2,69 utonulých na 100 000 obyvatel (v předchozích obdobích bylo toto číslo ještě mnohem vyšší – viz obr. 1). Vyšší průměr má jen Polsko (3,83), naopak tradičně malý počet utonulých má Itálie (1,08) a Německo (1,1). Podobně jako ČR je na

Obr. 1: Počet utonulých v letech 1961–2007.

Tab. 1: Utonulí v České republice v roce 2006 podle příčin utonutí a pohlaví

Diagnóza	Muži	Ženy	Celkem
V92	2	-	2
W65	3	9	12
W66	-	2	2
W67	1	-	1
W68	2	1	3
W69	25	3	28
W70	48	13	61
W73	8	3	11
W74	64	29	93
X71	6	14	20
Y21	15	8	23
Celkem	174	82	256

V92 = (u)tonutí a potopení v souvislosti s vodní dopravou bez nebo-
dy plavidla; W65 = (u)tonutí a potopení při pobytu ve vaně; W66 =
(u)tonutí a potopení po pádu do vany; W67 = (u)tonutí a potopení při
pobytu v bazénu; W68 = (u)tonutí a potopení po pádu do bazénu; W69
= (u)tonutí a potopení v přírodní vodě; W70 = (u)tonutí a potopení při
pádu do přírodní vody; W73 = jiné určené (u)tonutí a potopení; W74 =
neurčené (u)tonutí a potopení; X71 = úmyslné sebepoškození (u)topením
a potopením; Y21 = (u)topení a potopení, nezjištěného úmyslu.

tom např. Finsko (2,58). Rozdělení utonulých v roce 2006 podle podrobnějších příčin uvádí tabulka 1.

Příčina smrti u utonulých bývá různá: náhlá smrt před pádem do vody (z plavidla, mostu, břehu), smrt v důsledku poranění vzniklého před vstupem do vody, smrt následkem poranění vzniklého ve vodě (skok do

vody, zasažení plavidlem atd.), reflexní smrt [při styku těla se studenou vodou může dojít k srdeční zástavě či laryngeálnímu (hrtanovému) šoku], náhlá smrt ve vodě (infarkt, mozková mrtvice atd.), vlastní utopení (přecenění sil, vyčerpání, křeč, vdechnutí vody, panika, neplavci...).

Nejčastějšími oběťmi utonutí jsou děti a mládež, v mnoha případech jde o neplavce nebo málo zkušené plavce. Téměř 70 % všech utonulých tvoří muži; asi u 20 % utonulých dospělých je prokázáno předchozí požití alkoholu (u mladistvých je toto procento ještě vyšší). Většina utonulých je nalezena v přírodních vodách, utonutí v bazénech je méně časté, ale o to závažnější, neboť každý bazén, včetně soukromého, by měl být dozorován.

Péče o bezpečnost a zdravé prostředí koupališť, plaváren a krytých bazénů patří k základním povinnostem jejich provozovatelů. Ti musí pro každý areál zajistit dostatečný počet školených pracovníků (plavčíků) obeznámených s poskytováním první pomoci při nevolnosti, zranění nebo tonutí, a vybavit je záchrannými prostředky. Je ovšem nutno podotknout, že osoby navštěvující areály bazénů a koupališť by měly dodržovat zásady bezpečnosti, nepodceňovat možná rizika a vyhnout se rizikovému chování, jakým je např. již zmíněná konzumace alkoholických nápojů a přeceňování vlastních schopností. Ke zvýšení bezpečnosti výrazně přispívá i výuka plavání na školách.

MUDr. Jan Kaufman
MS VZS ČČK Praha 1 – Výcvikové centrum
Thunovská 18
118 04 Praha 1
E-mail: plavcici@centrum.cz